

Kapitola 7

Spojené státy americké v české zahraniční politice

Petr Vilímek

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

V kapitole věnované vztahům ČR se Spojenými státy za rok 2012 Ondřej Ditrych konstatoval, že se dvoustranné vztahy vyznačovaly množstvím a různorodostí témat, která však byla oběma stranami řazena do společného kognitivního rámce. Oproti minulosti na ně přitom z české strany bylo pohlíženo bez přehnaných očekávání, které nicméně snižovalo riziko významného zklamání a následného zásadního otřesu.¹ Toto tvrzení můžeme bez problému použít i pro charakteristiku vzájemných vztahů během roku 2013, přičemž podobně jako v roce 2012 platilo, že rámec vzájemných vztahů se opíral o tři hlavní pilíře – bezpečnostní, ekonomický a o spolupráci v oblasti šíření lidských práv a norem demokratického právního státu. Klíčoví aktéři podílející se na tvorbě české zahraniční politiky vůči USA se přitom dokázali kompetentně vyrovnat i s hlubokou politickou krizí v ČR, jakkoliv jejich role byla usnadněna převažujícími prvky kontinuity v americké zahraniční politice v prvním roce druhého funkčního období Baracka Obamy. Současně se ale nabízí otázka, zda turbulentní vnitřní vývoj v ČR vrcholící politickým a korupčním skandálem, který smetl Nečasovu koaliční vládu a přes epizodu s poloúřednickou vládou Jiřího Rusnoka a jejím neúspěšným pokusem o získání důvěry (který nicméně nezabránil tomu, aby tento kabinet vzniklý z iniciativy prezidenta Miloše Zemana ve funkci fakticky nepůsobil až do vytvoření Sobotkovy koaliční vlády) vedl až k předčasným parlamentním volbám v říjnu 2012, v dlouhodobé perspektivě zásadně nezmění budoucí diskurz o české zahraniční politice vůči USA.

Výsledek voleb znamenal prohloubení dezintegračních trendů v českém politickém systému, jejichž hlavní obětí se nyní stala ODS, strana, která po více než dvacet let tvořila jeden ze dvou hlavních pólů českého stranicko-politického spektra a současně v oblasti zahraniční politiky nejvíce reprezentovala ideový proud atlantismu²

dávající přednost vztahům s USA a NATO a naopak zaujímající spíše skeptický postoj ke kontinentálním mocnostem a EU. V důsledku volebního debaklu ODS se nejsilnější pravicovou stranou stala TOP 09, která však ani zdaleka nedokázala vyrovnat volební výsledky z dřívějších let a která navíc v rámci zahraničněpolitického ideového diskurzu reprezentuje spíše internacionalistický proud. Vzhledem ke slabému volebnímu výsledku ČSSD se faktickým vítězem voleb stalo politicky ideově málo vyhraněné hnutí ANO podnikatele Andreje Babiše, na které krystalizace hlubších zahraničněpolitických postojů teprve čeká. Výsledky voleb tak učinily mnohem reálnějším scénář, kdy by se v dlouhodobé perspektivě mohl diskurz v oblasti debaty o zahraniční politice posunout k debatě internacionalistů a kontinentalistů či dokonce směrem k dominanci jednoho z těchto dvou proudů, což by se pravděpodobně neobešlo ani bez posunu ve vnímání role USA v české zahraniční politice.³

Jistou ironií pak je, že navzdory potenciálně závažným dlouhodobým důsledkům politického vývoje v roce 2013 pro českou zahraniční politiku ve vztahu k USA, hrály USA a jejich zahraniční politika v rámci volební kampaně naprosto zanedbatelnou roli. Minimální relevanci americké zahraniční politiky a současných česko-amerických vztahů nejlépe dosvědčují části volebních programů hlavních politických stran věnující se zahraniční politice. Ani v jednom z nich nebyl např. vztahům s USA věnován samostatný odstavec a v zásadě se k nim vztahovala jen jedna či dvě věty, které si napříč dokumenty byly poměrně podobné. TOP 09 tak ve svém programu hovořila o „*důležitosti udržování a rozvíjení euroatlantických vztahů jako zásadní podmínky bezpečnosti Evropy i celého světa*“,⁴ zatímco rezortní program hnutí ANO v části zahraniční politika transatlantické vztahy vůbec nezminil a v části věnované politice bezpečnosti hovořil jen o „*spojencích v euroatlantické komunitě*“.⁵ Ve volebním programu ČSSD se objevilo jen konstatování o „*posilování vzájemně prospěšného spojení mezi USA a Evropou v bezpečnostní oblasti*“,⁶ zatímco program KDU-ČSL vedle „*podpory rozvoje transatlantických vztahů*“ zmínil také „*omezování vojenské přítomnosti USA v Evropě*“, což stranu vedlo „*k podpoře budování společných vojenských kapacit v rámci EU*“.⁷ Největší prostor popisů vztahů s USA věnovala ODS, která hovořila o „*podpoře udržení transatlantické vazby a posilování vztahů mezi EU a USA nejen v oblasti obrany, ale i hospodářské spolupráce*“. Program ODS rovněž konstatoval, že „*posilování euroatlantické vazby znamená posilování svobody a je také východiskem ke konkrétním návrhům v bezpečnostní a ekonomické spolupráci*“.⁸ Speciální důležitost pak program kladl na návrh na vytvoření transatlantické zóny volného obchodu, kterému je vedle ekonomických přínosů přisuzován i „*významný politický dopad, zejména posílení transatlantických vztahů a vnitřní soudržnosti euroamerické civilizace*“.⁹ Výjimku představoval program KSČM, který sice USA přímo nezmiňoval, ale vedle požadavku na „*zrušení NATO jako dlouhodobého cíle či minimálně vystoupení ČR z jeho vojenských struktur*“, se nepřímou politikou USA vymezil tezí o „*odmítnutí snah, aby pod záminkou boje proti terorismu docházelo k omezování občanských a lidských práv, rozvoji zbrojení a ke zhoršování životních podmínek lidí*“.¹⁰

Nízkou intenzitu české politické debaty o americké zahraniční politice a česko-amerických vztazích, která charakterizovala poslední parlamentní volby, je třeba

samozejmě posuzovat v kontextu dlouhodobého vývoje postojů široké veřejnosti v těchto otázkách. Jak potvrdilo i dosud poslední šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), naprostá většina českých občanů hodnotila vztahy s USA jako velmi/převážně dobré (celkem 86 % v roce 2013), což jen potvrdilo dlouhodobý trend pozitivního hodnocení těchto vztahů českou veřejností.¹¹ Druhý trend pozorovatelný v rámci opakovaných výzkumů veřejného mínění se týká opětovného růstu spíše pozitivního hodnocení americké zahraniční politiky a jejích cílů českou veřejností. V šetření uskutečněném v listopadu 2012 souhlasily více než dvě třetiny respondentů (69 %) s tvrzením, že USA ve své zahraniční politice usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa a jen o něco menší množství respondentů (66 %) kladně odpovědělo na otázku, zda Spojené státy ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, míru a lidských práv.¹² Jen 22 % občanů naopak souhlasilo s tvrzením, že současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět a velmi vyrovnaný poměr byl mezi těmi, kdo zastávají názor, že jednání USA nebere ohledy na mínění světového společenství (44 %), a odpůrci tohoto tvrzení (40 %).¹³ Současně si ale česká veřejnost zachovává dlouhodobě negativní postoj k právu USA použít vojenské síly ve vztahu k nedemokratickým režimům (25 %) a velká většina respondentů také soudí, že USA v zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.¹⁴ Podle hodnocení výzkumu se dal celkový postoj k americké politice označit za jednoznačně či převážně pozitivní u 41 % Čechů, zatímco ještě v roce 2009 tomu tak bylo jen v případě 34 % respondentů a o šest let dříve dokonce jen 25 % dotázaných. Celkové procento Čechů, kteří americkou zahraniční politiku hodnotili převážně či jednoznačně negativně, pak kleslo z 53 % v roce 2006 a 40 % v roce 2009 na pouhých 25 % v roce 2012.¹⁵ Na rozdíl od vnímání česko-amerických vztahů lze při hodnocení americké zahraniční politiky pozorovat přetrvávající rozdíly v závislosti na sebezřazení respondentů na pravo-levé politické škále, když u voličů pravicových stran (ODS a TOP 09) jednoznačně převažovalo pozitivní hodnocení, zatímco v případě voličů KSČM byl kritický postoj častější než podíl pozitivních ohlasů. I v případě komunistických voličů se ale dal zaznamenat výrazný pokles podílu respondentů s jednoznačně negativním pohledem a v případě stoupců ČSSD došlo ve srovnání s minulými šetřeními ke zvratu ve prospěch převisu pozitivního hodnocení nad negativním (42 % : 27 %).¹⁶

Vzhledem k nastíněným trendům ve vývoji veřejného mínění v těchto otázkách není překvapivé, že hlavní političtí aktéři měli během roku 2013 jen malý zájem na politizaci témat spojených s americkou zahraniční politikou či bilaterálními vztahy obou zemí. Případný politický zisk z takového chování by byl jen zanedbatelný, a to zvláště v prostředí, které bylo s ohledem na politicko-korupční skandály, zjištěné sociální vztahy a s ohledem na nepříznivou ekonomickou situaci ČR „*plně lákavějších cílů*“.¹⁷ Výše uvedená tvrzení nelze samozřejmě ztotožňovat s absencí politických vyjádření ze strany českých představitelů k tématům spojeným s americkou zahraniční politikou v roce 2013, velmi často však tato diskuse byla nesrovnatelně méně intenzivní než v některých jiných západoevropských zemích.

Příkladem může být odhalení rozsahu americké špionáže v Evropě, které se díky dokumentům poskytnutým bývalým počítačovým technikem tajných služeb Edwar-

dem Snowdenem stalo jedním z hlavních evropských mediálních témat roku 2013 a v některých zemích (např. Německo) i významným politickým tématem. V ČR se sice politická vyjádření k této problematice také objevovala, radikální postoje však zaznívaly spíše jen od představitelů neparlamentních politických stran. Příkladem může být výzva Pirátské strany, která ministerstvo vnitra vyzvala k nabídnutí azylu v ČR Edwardu Snowdenovi a současně požádala ministra vnitra v demisi Jaroslava Kubiceho k odmítnutí sledovacích praktik USA.¹⁸ Typičtější však byla umírněná stanoviska. Například ministr zahraničních věcí v demisi Karel Schwarzenberg dal po prvotním zveřejnění najevo, že česká diplomacie má málo informací k tomu, aby podnikla nějaké kroky. Schwarzenberg pak osobně soudil, že tato aféra neohrozí diplomatické vztahy obou zemí. „*Zatím si nemáme na co stěžovat. Nikdo nevníkl na naše teritorium, nikdo nepřekročil naše hranice s nepřátelskými úmysly, nikdo nás nepřepadl,*“ dodal Schwarzenberg.¹⁹ Obavy z ochladnutí vztahů mezi Evropou a USA naopak vyjádřil europoslanec ČSSD Libor Rouček. Celkově však ani jeho postoj nebyl příliš radikální, když např. spíše smířlivě konstatoval, „*že je třeba, aby se naši američtí partneři vyjádřili, zda něco takového skutečně probíhalo. Tohle mezi přáteli a spojenci nelze dělat.*“²⁰

Mnohem intenzivněji komentovaný byl ze strany českých politických představitelů možný vojenský zásah v Sýrii, který Obamova administrativa zvažovala po použití chemických zbraní ze strany Asadova režimu, a s tím související případné nasazení českých jednotek v Sýrii. V této otázce nicméně napříč politickým spektrem panovala shoda reflektující negativní postoj k vojenskému zásahu a preferenci diplomatického řešení stupňující se krize. Například K. Schwarzenberg vyjádřil obavy, že „*vojenský zásah nic nevyřeší*“.²¹ Podle Schwarzenberga jsou sice „*metody Bašára Asada otřesné, nikdo ale neví, jaký by byl výsledek zásahu, kdo by se chopil moci. (...) Není vyloučeno, že by vraždění po zásahu nabylo ještě obudnějších rozměrů než dnes.*“²² Svůj skeptický postoj vyjádřila ústy stínového ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka také ČSSD. Zaorálek vyjádřil obavy, že „*případná vojenská intervence může celou věc ještě více zkomplikovat a způsobit další růst násilí a krveprolití*“.²³ ČSSD podle něj jednoznačně upřednostňovala diplomatické řešení a případnou podporu ze strany ČSSD vojenskému zásahu pak strana podmiňovala souhlasem ze strany Rady bezpečnosti OSN a souladem s mezinárodním právem.²⁴ Negativní postoj k vojenskému zásahu opakovaně vyjádřili představitelé české vlády na čele s premiérem Rusnokem, podobně se k problematice postavil i prezident Miloš Zeman či blízký spolupracovník bývalého prezidenta Václava Klause Jiří Weigl.²⁵

S ohledem na výše uvedené lze v případě veřejných debat, které v ČR v průběhu roku 2013 proběhly, hovořit o minimální míře politizace spojené s tématy týkajícími se americké zahraniční politiky a česko-amerických vztahů. Tato témata se v rámci veřejného politického diskurzu objevovala jen sporadicky a větší pozornost jim nebyla věnována ani v rámci programových dokumentů politických stran pro předčasné volby na podzim roku 2013. Když už se nějaké takové téma objevilo, postoje politických představitelů spíše směřovaly k nějaké formě konsenzu. Navzdory dlouhodobě existujícím ideovým rozdílům v oblasti zahraniční politiky mezi jednotlivými politickými stranami se v roce 2013 dalo také jen stěží hovořit o polarizaci elit v této oblasti.

Výsledek voleb naopak otevřel možnost trendu směřujícího spíše opačným směrem v důsledku výrazného oslabení politických sil nejvíce spjatých s ideovým proudem atlantismu a vzestupu ideově vágně ukotvených politických uskupení. Současně by ale bylo chybou se domnívat, že v delší časové perspektivě je proces politizace vyloučený, neboť už jen přetrvávající rozdíly, pokud jde o hodnocení některých aspektů americké zahraniční politiky širokou veřejností, zejména pak mezi pravíci a levíci, vytvářejí prostor pro případnou politizaci některých možných budoucích kroků české zahraniční politiky ve vztahu ke Spojeným státům (např. v případě dalšího nasazení vojenských jednotek AČR v rámci vojenských operací vedených Spojenými státy).

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: AGENDA A UDÁLOSTI

Nestabilní politická situace v ČR se neprojevila výraznějším poklesem intenzity vzájemných interakcí na vysoké úrovni oproti předcházejícím létům. Z americké strany došlo k nejvýznamnější oficiální návštěvě v červnu, kdy do Prahy přijel první náměstek ministra energetiky Daniel Poneman, aby zde společně s velvyslancem Normanem Eisenem a českým ministrem školství, mládeže a tělovýchovy Petrem Fialou podepsal memorandum o založení střediska pro civilní vojenskou spolupráci při pražské ČVUT.²⁶ Už na konci ledna se v Praze objevil zvláštní vyslanec USA pro Blízký východ David Hale. Během dvoudenní návštěvy (28.–29. ledna) se setkal s českými představiteli vedenými ministrem zahraničních věcí Schwarzenbergem. Tématy jednání byla zejména problematika blízkovýchodního mírového procesu a bezpečnostní situace v regionu.²⁷ Jako řečník se třetího ročníku konference The Prague Agenda (6. září) zúčastnila náměstkyně amerického ministra zahraničních věcí Rose Gottemoeller.

Ještě výrazně aktivnější byla z hlediska oficiálních cest do USA česká strana. V únoru se do USA spolu se skupinou českých podnikatelů vypravil ministr průmyslu a obchodu Martin Kuba. Během pětidenní pracovní cesty (25. února–1. března) vedl jednání s ministrem energetiky Stevenem Chu, ministryní obchodu Rebeccou Blank a dalšími vysokými představiteli Obamovy administrativy. Setkal se také s členy amerického Senátu Williamem Caseyem a senátorem a bývalým republikánským kandidátem na prezidenta Johnem McCainem. Vedle Washingtonu pak česká delegace navštívila města Chicago a Charlotte či stavbu nových bloků jaderné elektrárny v lokalitě V.C. Summer v Jižní Karolině.²⁸ Na přelomu dubna a května (28. dubna–1. května) se uskutečnila pracovní cesta prvního náměstka ministra obrany Daniela Koštovala do USA, kde se spolu se zástupcem náčelníka generálního štábu AČR generálmajorem Bohuslavem Dvořákem účastnil zasedání v rámci High-Level Defense Group mezi obrannými rezorty obou zemí.²⁹ Ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg navštívil USA počátkem června (1.–3. června) a během své pracovní cesty jednal např. s předsedou rady ekonomických poradců B. Obamy Alanem Kruegerem či delegací amerických senátorů vedených předsedou Zahraničního výboru Robertem Menendezem. Setkal se také s představiteli některých významných amerických think-tanků a jako jeden z řečníků vystoupil na výročním Globálním fóru Amerického židovského vý-

boru (*American Jewish Committee, AJC*).³⁰ S cílem podpořit rozvoj vzájemných ekonomických vztahů navštívil ministr zahraničních věcí J. Kohout v září americký stát Georgia, kde se kromě setkání s představiteli místních politických a ekonomických elit také zúčastnil otevření tamní pobočky české firmy Alba-metal/ALBAform. Ve dnech 26. až 29. září do USA odcestovala vládní delegace v čele s premiérem Jiřím Rusnokem, kde se její členové zúčastnili 68. Valného shromáždění OSN. Vedle aktivit na půdě OSN, jejichž vyvrcholením byly premiérové projevy v rámci všeobecné rozpravy a následně i na konferenci OSN k jadernému odzbrojení, využil Rusnok cestu i k setkání s českými krajany v New Yorku a k účasti na 5. výročí znovuotevření Českého domu.³¹ Premiéra na cestě doprovázeli ministři zahraničních věcí a obrany Jan Kohout a Vlastimil Pícek. J. Kohout se vedle řady jiných jednání zúčastnil Transatlantické večeře pořádané svým americkým rezortním kolegou Johnem Kerryem, V. Pícek zase pracovní cestu využil i k návštěvě Austinu v Texasu, kde absolvoval jednání s veliteli národních gard států Texas a Nebraska.³² 6. až 21. října pobývala senátní delegace vedená předsedou Senátu Milanem Štěchem a doprovázená skupinou českých podnikatelů v Pittsburghu. Oficiálně bylo hlavním cílem cesty připomenutí 95. výročí od podpisu Pittsburghské deklarace, cestu ale delegace využila i k setkání s významnými pensylvánskými politiky v čele se senátorem Williamem Caseyem a k jednáním o spolupráci v hospodářské oblasti a k navázání kontaktů mezi českými a místními podnikateli. Součástí těchto setkání přitom bylo i jednání s vedením společnosti Westinghouse ucházející se o zakázku na dostavbu jaderné elektrárny Temelín (JETE).³³ Jako poslední lze zmínit pracovní cestu (1.–4. října) 1. náměstka ministra zahraničních věcí Jiřího Schneidera do USA, během níž český diplomat absolvoval jednání s vysokými představitelkami Obamovy administrativy odpovědnými za evropskou agendu (Victorii Nuland a Karen Donfried) a na půdě známého amerického think-tanku Center for European Policy Analysis vystoupil v rámci panelové diskuse k transatlantickým vztahům. Společně s dalšími českými osobnostmi se také účastnil slavnostního ceremoniálu pojmenování veřejného prostranství Georgetownské univerzity po bývalém prezidentu Václavu Havlovi.³⁴

Bezpečnostní vztahy

V rámci bezpečnostních vztahů byla podobně jako v uplynulém roce důležitým tématem pokračující přítomnost českých jednotek v Afghánistánu. Mandát pro nasazení českých jednotek v rámci mise ISAF pro léta 2013–2014 byl z podnětu vlády Parlamentem ČR přijat už v červnu 2012 a během roku 2013 proběhly naplánované rotace jednotek zapojených do této mise. Česká republika dlouhodobě vnímá misi v Afghánistánu zejména jako prostředek utužení vazby na USA a v této souvislosti svůj postup v Afghánistánu upravuje s ohledem na postup USA.³⁵ Čeští vojáci by tak na misi v Afghánistánu měli vojensky působit až do sklonku roku 2014, přičemž výhledově ČR počítá i s účastí na další misi po roce 2014, která by měla být zaměřena na výcvik a pomoc afghánské armádě. Koncept nového angažmá byl na jednání ministrů obrany NATO v Bruselu schválen počátkem června 2013. České ministerstvo obrany přitom naznačilo, že český příspěvek by v takovém případě činil několik desítek vojáků podílejících se na výcviku afghánských sil.³⁶ V rámci pokračující spolupráce pak česká

armáda během července obdržela jako dar z amerického grantového programu určeného pro boj s terorismem osm robotů ke zneškodňování výbušnin určených pro nasazení v rámci mise v Afghánistánu.

Spolupráce s USA se nicméně rozvíjela i v některých dalších oblastech bezpečnostního pilíře vzájemných vztahů. V únoru 2013 podepsali zástupci ministrů obrany ČR, USA, Chorvatska a Slovenska společnou deklaraci k plánovanému Mnohonárodnímu středisku leteckého výcviku zařazeného do prvního pilíře projektů tzv. chytré obrany (*Smart Defense*) NATO. Podpis deklarace představoval další pokrok v jednáních, jež začala již v roce 2011. Deklarace konstatovala, že přibližně do poloviny roku 2014 by mělo být připraveno Memorandum o porozumění, kterým bude MATC formálně zřízeno.³⁷ V návaznosti na to se rozběhla pracovní jednání expertů, z nichž první se uskutečnilo již v březnu 2013 v ČR. Čeští představitelé v průběhu roku 2013 také několikrát verbálně podpořili agendu prezidenta Obamy v oblasti kontroly zbrojení, ať už v reakci na Obamův berlínský projev nastiňující plány na další redukci amerických jaderných zbraní, tak i při jednáních v rámci OSN. V září 2013 pak v Praze proběhl již třetí ročník konference Prague Agenda, jejíž myšlenka se zrodila v reakci na projev amerického prezidenta o vizi světa bez jaderných zbraní, který v Praze přednesl v roce 2009 při podpisu smlouvy New START s Ruskem.

Na pomezí hospodářských a bezpečnostních vztahů spadala problematika prodeje nadbytečných vojenských letounů L-159A ze zásob letectva AČR. V listopadu oznámilo ministerstvo obrany, že v této otázce probíhají jednání s americkou společností Draken International patřící mezi přední poskytovatele leteckých služeb pro ozbrojené síly USA.³⁸ Vládou ČR byl tento prodej schválen na zasedání 2. 1. 2014. Počítá se přitom s prodejem až 28 nadbytečných letounů, přičemž celková cena obchodu by měla v závislosti na technickém stavu prodávaných strojů být mezi 435–516 mil. Kč. Čeští představitelé v této souvislosti vyjádřili naději, že vzhledem k renomé amerického partnera tento úspěch zvýší obchodní potenciál prodeje letounů L-159 možným uživatelům ve Střední a Jižní Americe.³⁹

Energetika a ekonomické vztahy

Pokud jde o ekonomickou agendu, téměř všechna její významná témata za rok 2013 byla v popředí česko-amerických vztahů již minimálně v předcházejícím roce (a některá ještě déle). Podobně jako o rok dříve přitom ekonomické agendě dominovala problematika Temelína, neboť právě v roce 2013 mělo dojít k vyhlášení vítěze výběrového řízení na dostavbu jaderné elektrárny, jehož účastníkem byla i společnost Westinghouse. Dostavba Temelína byla proto předmětem řady vzájemných schůzek mezi představiteli obou zemí, vedle těch již uvedených (viz cesty Kubovy či Štěchovy delegace do USA či jednání ministra zahraničních věcí Schwarzenberga s americkými senátory během jeho červnové pracovní cesty do USA) lze zmínit např. jednání, které o této otázce proběhlo mezi ministry zahraničních věcí obou zemí J. Kerrym a K. Schwarzenbergem v rámci ministerské schůzky Severoatlantické aliance v Bruselu.⁴⁰ Navzdory veřejným prohlášením ze strany představitelů Nečasovy vlády, že tendr je zcela transparentní a vítězem se stane nejlepší nabídka, se i v roce 2013 objevovaly náznaky, že při rozhodování nebude brána v potaz čistě ekonomická výhodnost

jednotlivých nabídek, ale např. i možné bezpečnostně-politické důsledky. Příznačný je v tomto směru rozhovor s vládním zmocněncem pro dostavbu Temelína Václavem Bartuškou, v němž bylo naznačeno, že Rusko používá energetiku jako geopolitickou zbraň. Bartuška konstatoval, že „propad dodávek ropy k nám v době, kdy Rusové velmi usilují o Temelín, je prostě zvláštní“.⁴¹ S ohledem na tyto a podobné signály se po vyřazení francouzské společnosti Areva v říjnu 2012 jevila v soutěži mezi dvěma zbývajícími účastníky, Westinghousem a rusko-českým konsorciem MIR.1200, jako favorit americká společnost. Její pozici potvrdilo i vyhodnocení předběžných nabídek obou soupeřů společností ČEZ.⁴² Z americké strany se v tomto období objevily snahy dále posílit postavení Westinghouse v tendru a neutralizovat ruskou nabídku spolufinancování projektu dostavby Temelína. Příkladem byla návštěva šéfa americké Export-Import Bank Freda Hochberga, jenž v Praze představil možnost poskytnutí dlouhodobé a nízkonákladové půjčky ve výši 40–50 % celkové zakázky, kterou by skupině ČEZ na dostavbu mohla poskytnout jeho instituce společně s japonskými exportními agenturami.⁴³ Zvrat ve vývoji situace ohledně dostavby Temelína přišel na konci května, kdy ministr financí Miroslav Kalousek v rozhovoru pro *Hospodářské noviny* vyjádřil pochyby o efektivitě dostavby Temelína, a to jak z důvodů nízké ceny elektřiny, tak i kvůli příliš drahým nabídkám ze strany obou uchazečů.⁴⁴ Jeho názor byl v rozporu s dosavadním oficiálním postojem vlády i podporou dostavbě ze strany šéfa TOP 09 a ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga. Reflekoval nicméně dlouhodobý spíše negativní postoj ministerstva financí k poskytnutí garancí na cenu elektřiny ze strany vlády, jenž nyní začal získávat na relevanci ve vztahu k poklesu cen elektřiny na energetickém trhu a rostoucímu skepticizmu části nezávislých expertů k rentabilitě dostavby. Pád Nečasovy vlády a následné vytvoření úřednické vlády vedené J. Rusnokem signalizoval odklad rozhodnutí o vítězi výběrového řízení. Nový premiér dal jednoznačně najevo, že jeho vláda rozhodnutí o Temelínu neučiní a přenechá jej až na vládní reprezentaci vzešlou z podzimních parlamentních voleb. Odsunutí rozhodnutí o vítězi tendru až na rok 2014 následně potvrdila i společnost ČEZ, přičemž na konci roku 2013 už bylo zřejmé, že nová politická reprezentace vzešlá z voleb je spíše neochotná poskytnout nutné garance cen elektřiny.⁴⁵ Signály o možném zrušení tendru se množily a po odmítnutí nové Sobotkovy vlády poskytnout státní garance na dostavbu JETE, společnost ČEZ tendr v dubnu 2014 skutečně zrušila.⁴⁶

Dalším aktuálním tématem energetické agendy v rámci česko-amerických vztahů byla spolupráce v oblasti civilní energetiky. Z uskutečněných kroků je třeba vedle již zmíněného podpisu memoranda o zřízení centra pro civilní jadernou spolupráci při pražské ČVUT zmínit také dodávku asi 75 kg solného chladiva z americké národní laboratoře v Oak Ridge v Tennessee jadernému centru v Řeži za účelem průmyslového výzkumu v oblasti technologie vysokoteplotních reaktorů chlazených solemi. Jednání mezi ČR a Spojenými státy o spolupráci v oblasti civilní energetiky pokračovala i ve zbytku roku 2013 a jejich nejnovějším výstupem se stala dohoda o spolupráci v civilním výzkumu a vývoji v oblasti jaderné energetiky, kterou na konci března 2014 podepsal během své pracovní cesty do ČR ministr energetiky USA Ernest Moniz s českým ministrem průmyslu a obchodu Janem Mládkem.⁴⁷ Kromě tendru na dostavbu Temelína je třeba za druhé současné klíčové téma hospodářské agendy

v rámci česko-amerických vztahů považovat Transatlantickou dohodu o obchodu a investicích (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*, TTIP). Jednání o této dohodě, jejímž cílem má být liberalizace vzájemného obchodu a investic, začala mezi EU a USA v červenci 2013. Předběžné analýzy naznačily, že uzavření dohody by mohlo do roku 2027 zvýšit HDP EU o 0,5 % a celkový vývoz EU do USA by díky dohodě mohl vzrůst až o 28 %.⁴⁸ Nejvíce by sice z dohody měly těžit ty evropské státy, které s USA již dnes intenzivně obchodují, a dále státy tzv. Jižního křídla EU, zajišťující by však měla být i pro ČR, neboť nadprůměrný nárůst vývozu se očekává v některých segmentech, kde má ČR již dnes solidní exportní potenciál (např. vývoz automobilů). Téma dohody se objevilo v programu schůzek mezi představiteli ČR a USA a z iniciativy ministerstva průmyslu a obchodu začal v roce 2013 aktivně působit expertní tým pro dohodu s USA, do něhož byli vedle představitelů státních institucí zapojeni také členové obchodních asociací. MPO jako hlavní českou prioritu v rámci jednání uvedlo odstranění komplikovaných administrativních a netarifních překážek v podobě odlišností systémů technických standardů, certifikací, homologací a regulačních systémů obecně. Za citlivé bylo naopak označeno zejména téma obchodu se zemědělskými produkty.⁴⁹ Z české strany byla jednání o TTIP současně vnímána jako možnost upravit nevýhodné podmínky, na které ČR přistoupila v rámci dohody o investicích s USA z roku 1991.⁵⁰ Vzhledem k tomu, že dlouhotrvající dvoustranná jednání mezi oběma zeměmi o změně této dohody shodu nepřinesla, česká strana se rozhodla další dvoustranná jednání dočasně odložit a vyčkat, jakým způsobem bude problematika investic řešena v rámci TTIP.⁵¹

Dalším důležitým tématem hospodářské agendy byla během uplynulého roku problematika podpisu dohody o zlepšení dodržování daňových předpisů v mezinárodním měřítku a implementaci FATCA (*Foreign Account Tax Compliance Act*). Tento zákon byl Spojenými státy v roce 2010 přijat s cílem zabránit americkým občanům vyhýbat se zdanění příjmů prostřednictvím jejich převodu do zahraničních finančních institucí a investic do zahraničních aktiv. Pokud by v této oblasti Česká republika neměla dohodu s USA, českým finančním institucím by hrozilo, že jakákoliv americká platba, která by spadala do režimu FATCA, by byla předmětem 30% srážkové daně. Hlavním aktérem z české strany se v této oblasti stalo ministerstvo financí, které v souladu s usnesením vlády z prosince 2012 připravilo směrnici pro expertní jednání pro jednání o Dohodě FATCA. Na konci května 2013 pak ČR v notě adresované USA oznámila úmysl zahájit jednání, která mezi expertními týmy ministerstev financí obou zemí fakticky začala již v červnu.⁵² Během roku 2013 sice ještě k uzavření dohody nedošlo, ale vzájemná jednání pokročila natolik, že už počátkem dubna 2014 zařadilo americké ministerstvo financí ČR na seznam jurisdikcí, které jsou pro účely uplatňování srážkové daně považovány za ty, s nimiž je již dohoda k implementaci FATCA sjednána.⁵³

Pokud šlo o vzájemný obchod, už v roce 2012 zařadila česká vláda v rámci zveřejněné Exportní strategie Spojené státy mezi dvanáct prioritních zemí a činnost pro zlepšení podmínek pro nárůst exportu zahájil také nově zřízený pracovní tým. Jeho práce pokračovala v průběhu roku 2013 a v souladu s Exportní strategií byl rovněž doplněn a aktualizován akční plán pro USA. Pro zlepšení informovanosti českých ex-

portérů byly rovněž aktualizovány interaktivní profily všech dvanácti prioritních zemí obsahující podrobné informace o podmínkách obchodu a podnikání, jednotlivé akční plány, reference na vedoucí expertních týmů a odkazy na další informační zdroje. Snaha pomoci českým exportérům pak patřila k nejdůležitějším cílům hned několika pracovních cest českých delegací do USA. Celkový vývoz do USA dosáhl za rok 2013 výše 3526 mil. USD, zatímco dovoz do ČR měl hodnotu 3034,7 mil. USD. Už třetí rok tak pokračoval trend aktivní obchodní bilance, která za sledovaný rok dosáhla výše 491,4 mil. USD.⁵⁴ USA byly pro ČR třináctým největším obchodním partnerem a obchod s nimi představoval zhruba 2 % celkového zahraničního obchodu ČR. USA byly v roce 2013 devátým nejdůležitějším přímým zahraničním investorem v ČR, když se na celkových přímých zahraničních investicích podílely zhruba ve výši 5 % (celková hodnota amerických investic dosáhla přibližně 91,6 mld. USD).⁵⁵

Lidská práva a kulturní diplomacie

V oblasti vzájemné spolupráce při šíření lidských práv a demokratických hodnot bylo v roce 2013, podobně jako rok předtím, nejdůležitější českou aktivitou zajišťování konzulárního zastupování USA v Sýrii. Téma ochrany lidských práv však rezonovalo i při některých pracovních cestách českých představitelů v USA. Například během již zmíněné červnové cesty Karla Schwarzenberga do USA se český ministr setkal také se zástupci organizací sledujících dodržování lidských práv, s nimiž diskutoval o jejich zkušenosti ze situace v Rusku a dalších státech východní Evropy. Při setkání se členy amerického Senátu se v rámci jednání zase objevila problematika podpory disidentů na Kubě.

V rámci kulturní oblasti pokračovaly akce zaměřené na uctění památky na sklonku roku 2012 zesnulého bývalého prezidenta Václava Havla. Nejdůležitějším takovým projektem bylo slavnostní odhalení památníku bývalého prezidenta v areálu Georgetownské univerzity ve Washingtonu vytvořeného českým architektem Bořkem Šípkem. Kromě bývalé první dámy Dagmar Havlové či 1. náměstkyně ministra zahraničních věcí J. Schneiderové se akce zúčastnily mnohé další osobnosti kulturního a intelektuálního života obou zemí. Součástí akce byla také přednáška Tomáše Halíka a následná diskuse za účasti bývalé americké ministryně zahraničních věcí Madeleine Albright či někdejšího studentského aktivisty a ředitele humanitární organizace Člověk v tísni Šimona Pánka.⁵⁶ Odhalení památníku proběhlo v rámci Festivalu vzájemné inspirace (The Mutual Inspirations Festival), jehož čtvrtý ročník plný nejrůznějších filmových projekcí, divadelních představení, koncertů a seminářů byl věnován právě osobnosti a dílu bývalého prezidenta.⁵⁷ Jako součást senátní delegace k připomenutí 95. výročí Pittsburghské dohody v říjnu do USA zavítal Festival spisovatelů Praha, aby zde pomohl zviditelnit významné současné české autory (mj. za účasti Edy Kriesové, Martiny Vopěnky, ekonoma Tomáše Sedláčka a jako hosta Edgara L. Doctorowa).⁵⁸ Nakonec můžeme zmínit oslavy sedmdesátých pátých narozenin českého režiséra Jiřího Menzela, které uspořádala ambasáda ve Washingtonu. V průběhu celého roku proběhl cyklus filmových projekcí jeho děl, vyvrcholením oslav pak byl týden kulturních akcí v září za účasti samotného oslavence.⁵⁹

Hodnocení české politiky

Pokud máme zhodnotit české jednání v zahraniční politice vůči USA ve vztahu k diskutované agendě a klíčovým událostem, je třeba uvést, že minimálně z hlediska frekvence pracovních cest a setkání s americkými představiteli byla česká zahraniční politika velmi aktivní. Tato aktivita by však neměla být vykládána ve smyslu, že česká politika ve vztahu k USA byla dominantně proaktivní. Pokud se blíže podíváme na jednotlivé oblasti spolupráce, v řadě případů se setkáme s reaktivním jednáním zaměřeným na adaptaci se na vnější politiku USA. V oblasti hospodářských vztahů je takovým příkladem jednání o dohodě FATCA, kde ČR byla nucena reagovat na změny v oblasti daňové legislativy USA. Jako dlouhodobě spíše reaktivní adaptaci na americkou zahraniční politiku by se dala považovat i česká politika ohledně mise v Afghánistánu. Zde ČR do značné míry kopíruje politiku USA, nicméně z hlediska cílů obou zemí lze pozorovat rozdíly, kdy ČR vnímá svůj příspěvek především jako prostředek utužení vazeb s USA. Naopak problematika dostavby JETE by se pravděpodobně dala klasifikovat jako příklad proaktivního jednání (plán dostavby jaderné elektrárny směřujícího ke spolupráci a finálně k pak k vytvoření společné politiky (v podobě nato-lik dobrých nabídek ze strany USA v rámci výběrového řízení, aby mohla být zvolena českými představiteli preferovaná varianta vítězství firmy Westinghouse). Velmi zajímavý je pak případ jednání o TTIP. Česká republika si jednoznačně uvědomuje potenciální ekonomický přínos dohody a minimálně část politických představitelů velmi vysoko hodnotí její politický a strategický přínos (jako vyjádření euroatlantického prostoru společných hodnot a pojetí demokracie).⁶⁰ ČR se jednání na expertní úrovni samozřejmě účastní, avšak v mnoha ohledech se její pozice přibližuje pozici černého pasažéra. Její vliv na průběh a výsledek jednání bude pravděpodobně velmi omezený, přičemž s podpisem této dohody spojili čeští představitelé také vyřešení problému neuspokojivé dohody o vzájemných investicích s USA. Lze pak rovněž argumentovat, že v rámci české politiky vůči USA najdeme i další případy nejednání, a to v podobě nezájmu o řešení určité problematiky. Zde by se dala zařadit např. česká reakce v podobě převažujícího politického nezájmu o problém americké elektronické špionáže v Evropě.

IDENTIFIKACE HLAVNÍCH AKTÉRŮ ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VŮČI USA

Zatímco v některých jiných oblastech zahraniční (a domácí) politiky působil prezident M. Zeman někdy až dojmem „neřízené střely“, v oblasti česko-amerických vztahů jeho jednání charakterizovala spíše uměřenost. Opětovnou nominací V. Pícky ministrem obrany a výběrem diplomata J. Kohouta do funkce ministra zahraničních věcí pak navíc přispěl k zachování vysoké úrovně personální i obsahové kontinuity české zahraniční politiky vůči USA. Zemanův postup během politické krize v ČR nejvíce ovlivnil česko-americké vztahy tím, že jím vybraná vláda J. Rusnoka přenechala rozhodnutí o vítězi tendru na dostavbu JETE až na vládu vzešlou z podzimních předčasných voleb.⁶¹ Zde je však třeba upozornit, že s ohledem na absenci politického mandátu ze strany Poslanecké sněmovny, předvolební kampaň a již dříve signalizované

pochybnosti některých aktérů (zejména ministerstva financí) ohledně ekonomické výhodnosti dostavby, mohla Rusnokova vláda jen stěží postupovat jinak. Pokud jde o roli vlád v rámci česko-amerických vztahů v průběhu roku 2013, s ohledem na vlekou politickou krizi hrály jinak jako celek oproti minulým letům spíše omezenější roli. Utváření české zahraniční politiky tak i nadále leželo především na bedrech jednotlivých ministerstev, mezi nimiž tradičně hrála klíčovou roli zejména Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Ministerstvo obrany ČR. Mezi organizačními složkami MVZ byly důležité zejména ZÚ ve Washingtonu a generální konzuláty v New Yorku, Los Angeles a Chicagu. V rámci centrály ministerstva je pak třeba zmínit zejména odbor amerických států, sekci NMI, odbor bezpečnostní politiky, odbor bezpečnostní politiky, velvyslance se zvláštním zmocněním pro energetickou politiku, zmocněnce pro vědu a technologie či newyorskou pobočku Českých center. Zejména ekonomickou část agendy vzájemných vztahů spoluutvářeli v rámci MZV také zvláštní zmocněnci – zejména zmocněnec pro otázky energetické bezpečnosti V. Bartuška a ministrem Kohoutem do funkce zmocněnce pro vyjednání dohody o volném obchodu mezi EU a USA jmenovaná Veronika Kuchyňová-Šmigolová. Při tvorbě agendy hospodářských vztahů hrála významnou roli také ekonomická ministerstva, zejména pak Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Ministerstvo financí ČR, částečně i Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. I díky politické krizi a předčasným volbám byla velmi nevýznamná role Poslanecké sněmovny, kterou alespoň trochu vyvážila cesta senátní delegace do USA. Do práce v rámci uskutečňování agendy ekonomických vztahů se zapojily mnohé státní příspěvkové organizace (CzechTrade, CzechInvest a CzechTourism), ale také různí veřejní a nestátní aktéři. Například Hospodářská komora organizovala podnikatelskou část podzimní senátní delegace do USA, některé české vědecké a výzkumné instituce zase sehrály pozitivní roli v oblasti civilní jaderné spolupráce (ČVUT, Akademie věd).

ČESKÁ ZAHRAJNIČNÍ POLITIKA VŮČI USA V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

V mediálním a veřejném prostoru dominovala podobně jako předcházející rok dostavba JETE, přičemž z mediálních analýz vyplývá, že celkový zájem o tuto problematiku vrcholil v první polovině roku 2013.⁶² Jako jedno z hlavních témat byla přitom JETE zmiňována v souvislosti s téměř každou z pracovních návštěv, které čeští či američtí představitelé uskutečnili. Ve druhé polovině roku nicméně došlo k výraznému poklesu celkového počtu informací a v rámci zveřejněných zpráv a analýz se čím dál častěji objevovaly pochybnosti o smysluplnosti dostavby. Velká pozornost byla v mediálním a veřejném prostoru poskytnuta také odhalením Edwarda Snowdena o rozsahu americké špionáže v Evropě. Nelze si zde přitom nevsimnout rozdílu v zájmu médií o tuto problematiku, který kontrastoval s opatrnými či smířlivými vyjádřeními a převládající nečinností ze strany českých politických představitelů. K dalším diskutovaným tématům patřila např., účast českých vojáků po boku USA a dalších spojenců v rámci mise ISAF v Afghánistánu, ale také zveřejnění *Zprávy amerického*

ministerstva zahraničí o stavu lidských práv v ČR za rok 2012 (zejména s ohledem na situaci romské komunity).⁶³ Naopak malého mediálního pokrytí se dočkala jiná ekonomická témata v rámci vzájemných vztahů. Některé politické kroky českých vlád pak byly středem zájmu médií zejména s cílem zvýšit čtenost skrze spíše lacinou kritiku (viz mediální prezentace cesty české vládní delegace na jednání OSN, jíž v mediálním líčení dominovalo téma „přehnané početnosti“ delegace).⁶⁴

ZÁVĚR

Podobně jako v roce 2013 se vzájemné vztahy ČR s USA vyznačovaly množstvím a různorodostí témat, přičemž skutečnost, že hluboká politická krize v ČR je bezprostředně ovlivnila jen v omezené míře, může sloužit jako doklad jisté „robustnosti“ nově nastoleného referenčního rámce dominovaného vzájemnou spoluprací v oblasti bezpečnostní, hospodářské a lidskoprávní. Zajímavým aspektem českého zahraničněpolitického „jednání“ přitom byla rozdílnost politiky, kterou ČR sledovala v jednotlivých tématech vzájemných vztahů. Od snahy reagovat prostřednictvím adaptace na americkou zahraniční politiku (Afghánistán či některá témata v hospodářské agendě vzájemných vztahů) přes proaktivní jednání s cílem dosáhnout vytvoření společné politiky vyhovující zájmům ČR a současně USA (dostavba Temelína) až směrem k různým formám nejednání. Navzdory hluboké vnitropolitické krizi a konání předčasných voleb přitom byla témata spojená s americkou zahraniční politikou a česko-americkými vztahy charakterizovaná jen velmi mírným stupněm politizace a spíše než o polarizaci elit by se s ohledem na výsledky voleb dalo hovořit o opačném trendu. Právě proměna stranicko-politického systému po předčasných volbách by však v dlouhodobé perspektivě mohla představovat výzvu dosavadnímu směřování česko-amerických vztahů, neboť významné oslabení hlavních reprezentantů ideového proudu atlantismu by společně se vzestupem ideově nevyhraněných uskupení mohlo vést k proměně diskurzu a v návaznosti na to i následného hodnocení role americké zahraniční politiky. Výzvu zcela jiného typu by pak mohl představovat zahraničněpolitický vývoj ve východní Evropě (dění na Ukrajině a ruská politika v regionu), který v první polovině roku 2014 zpochybnil alespoň některé strukturální determinanty, o něž se opírá velká strategie Obamovy administrativy.

Poznámky

- ¹ Citováno podle Ditrych, Ondřej (2013): Spojené státy v české zahraniční politice In: Kořan, Michal–Ditrych, Ondřej a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2012. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 143.
- ² Jakkoliv se fakticky malá část ODS dlouhodobě přiklání spíše k internacionalistickému ideovému proudu.
- ³ V jehož rámci by došlo ke snížení důrazu kladeného na bezpečnostní rozměr transatlantické vazby ve prospěch posílení spolupráce v politické a ekonomické dimenzi.

- ⁴ TOP 09 (2013): *Víme, kam jdeme – Volební program TOP 09*. On-line: www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2013/9-zahranicni-a-obrana-politika-13783.html.
- ⁵ ANO (2013): *Resortní program*. On-line: www.anobudelip.cz/cs/o-nas/program/resortni-program.
- ⁶ ČSSD (2013): *Volební program ČSSD*, s. 32. On-line: www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf.
- ⁷ KDU-ČSL (2013): *Volební program KDU-ČSL 2013–2017*, s. 11. On-line: volby.kdu.cz/getmedia/0bb4631e-0fb2-478e-9d17-eea3ffd840df/KDU-CSL---Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx.
- ⁸ ODS (2013): *Volební program*, s. 26. On-line: www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf.
- ⁹ Tamtéž, s. 29.
- ¹⁰ KSČM (2013): *Program pro budoucnost*, s. 9. On-line: www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program.
- ¹¹ V rámci výzkumů CVVM realizovaných v období let 2008–2013 byly vzájemné vztahy vnímány nejméně pozitivně v roce 2009, avšak i tomto roce hodnotilo vzájemné vztahy jako velmi či převážně dobré 82 % respondentů. CVVM (2013): *Občané o vztazích s některými zeměmi – prosinec 2013*. On-line: cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7167/f3/pm140124.pdf.
- ¹² CVVM (2012): *Postoj Čechů k zahraniční politice a roli USA ve světě – listopad 2012*, s. 1–5. On-line: cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6925/f3/pm121210b.pdf.
- ¹³ Tamtéž, s. 1–2.
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ Tamtéž, s. 3.
- ¹⁶ Tamtéž, s. 4. Vzhledem k tomu, že CVVM uskutečňuje šetření postojů veřejnosti k americké zahraniční politice jednou za tři roky, čísla z roku 2013 nejsou známá. Lze se nicméně domnívat, že některé události a kauzy spojené s americkou zahraniční politikou v roce 2013 (zejména špiónážní aféry spjaté s činností americké NSA či Obamovou administrativou původně zvažovaný vojenský zásah proti Sýrii) mohly vést k určitému snížení podpory americké zahraniční politiky u české veřejnosti. S ohledem na dlouhodobé trendy ve vývoji veřejného mínění je ale pravděpodobné, že případný pokles pozitivního hodnocení americké zahraniční politiky bude mít dočasný charakter a bez dalších vnějších faktorů by měl výrazněji ovlivňovat postoje veřejnosti v následujících letech jen ve velmi omezené míře.
- ¹⁷ I v oblasti zahraniční politiky se nabízela potenciálně vhodnější témata k politizaci jako např. vztahy s Ruskem či postoj k EU a jejím různým politikám.
- ¹⁸ Pirátská strana (2013): *Výzva k reakci na špiónovací program PRISM a pronásledování Edwarda Snowdena*, 4. 7. 2013. On-line: www.pirati.cz/_media/rp/rp-13-2013_azyl_snowden.pdf.
- ¹⁹ *Přísně tajné dokumenty Edwarda Snowdena: Američané špehovali kanceláře EU v USA i Bruselu*. iHNED.cz, 30. 6. 2013. On-line: zpravy.ihned.cz/svet-usa/c1-60163050-tajna-americka-sluzba-odposlouchavala-eu.
- ²⁰ *Nemohu vyloučit, že tajné služby USA sledují i mě, říká europoslanec Libor Rouček*. iHNED.cz, 30. 6. 2013. On-line: zpravy.ihned.cz/c1-60164210-americka-spionaz-evropy-muze-prospet-cine-a-rusku-rika-europoslanec-roucek.
- ²¹ *Vyjádření předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga k situaci v Sýrii*, 1. 9. 2013. On-line: www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/schwarzenberg-vojensky-zasah-v-syrii-nic-nevyresi-13663.html.
- ²² Tamtéž.
- ²³ *ČSSD upřednostňuje diplomatické řešení eskalující situace v Sýrii*. Lubomír Zaorálek, 29. 8. 2013. On-line: www.cssd.cz/aktualne/nazory-a-komentare/cssd-uprednostnuje-diplomaticke-reseni-eskalujici-situace-v-syrii.
- ²⁴ Tamtéž.
- ²⁵ *Úder v Sýrii by nic nevyřešil, shodují se Rusnok se Zemanem*. Novinky.cz, 29. 8. 2013. On-line: www.novinky.cz/domaci/311933-uder-v-syrii-by-nic-nevyresil-shoduji-se-rusnok-se-zemanem.html; *Česko se k zásahu v Sýrii staví rezervovaně, podporuje mírové řešení*. iDNES.cz, 28. 8. 2013. On-

- line: zpravy.idnes.cz/ceska-mise-golanske-vysiny-ddi-/domaci.aspx?c=A130828_171438_domaci_brm.
- ²⁶ MZV ČR: *Ministr P. Fiala podepsal s USA Memorandum o porozumění*. Zahraniční politika České republiky. Data IV–VI/2013, s. 128. On-line: www.mzv.cz/bulletinZP.
- ²⁷ MZV ČR: *Ministr K. Schwarzenberg se setkal s Davidem Halem*. Zahraniční politika České republiky. Data I–III/2013, s. 89. On-line: www.mzv.cz/public/25/71/e3/983327_912602_data1_3_2013_final.pdf.
- ²⁸ MZV ČR: *Ministr M. Kuba byl na pracovní cestě v USA*. Zahraniční politika České republiky. Data I–III/2013, s. 65–66. On-line: www.mzv.cz/public/25/71/e3/983327_912602_data1_3_2013_final.pdf.
- ²⁹ MO ČR: *Pracovní cesta prvního náměstka ministra obrany do USA*. On-line: www.army.cz/scripts/modules/diary/action.php?id=2246.
- ³⁰ MZV ČR: *Ministr Schwarzenberg jednal v americkém Senátu a s poradcem Baracka Obamy*, 4. 6. 2013. On-line: [www.mzv.cz/washington/cz/politicke_vztahy/novinky/ministr_schwarzenberg_jednal_v_americkem\\$1325.html?action=setMonth & year=2013 & month=6 & day=1](http://www.mzv.cz/washington/cz/politicke_vztahy/novinky/ministr_schwarzenberg_jednal_v_americkem$1325.html?action=setMonth & year=2013 & month=6 & day=1).
- ³¹ Podrobněji k premiérově cestě MZV ČR: *Premiér se zúčastnil Valného shromáždění OSN*. Zahraniční politika České republiky. Data VII–IX/2013, s. 68–71. On-line www.mzv.cz/bulletinZP.
- ³² MZV ČR: *Ministr J. Kohout na návštěvě v USA*. Zahraniční politika České republiky. Data VII–IX/2013, s. 93. On-line: www.mzv.cz/bulletinZP.
- ³³ Senát PČR: *95. výročí vzniku Československa si předseda Senátu připomene v místě vzniku Pittsburghské dohody*, 18. 10. 2013. On-line: www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=1651.
- ³⁴ MZV ČR: *Náměstek Schneider v USA*, 30. 9. 2013. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/kalendar_akci/x2013_10_01_namestek_schneider_navstivi_usa.htm.
- ³⁵ K tomu také Ditrych, Ondřej (2013): *Spojené státy v české zahraniční politice*, op. cit., s. 137–138.
- ³⁶ *Vojáci NATO neopustí Afghánistán úplně, v nové misi ale nebudou bojovat*. iDNES.cz, 6. 6. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/nato-chysta-novou-misi-v-afghanistanu-dxp-/zpr_nato.aspx?c=A130606_090318_zpr_nato_inc.
- ³⁷ MO ČR: *Podpis deklarace k mnohonárodnímu středisku leteckého výcviku (MATC)*, 21. 2. 2103: On-line: www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/podpis-deklarace-k-mnohonarodnimu-stredisku-leteckeho-vycviku-matc-80042/.
- ³⁸ MO ČR: *Tisková konference ministra obrany*, 29. 11. 2013). On-line: www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/zavazna-temata-na-tiskove-konferenci-ministra-obrany-92197/.
- ³⁹ MO ČR: *Vláda schválila prodej letounu L-159, prodloužení pronájmu Gripenů přerušila*, 2. 1. 2014. On-line: www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vlada-schvalila-prodej-letounu-l-159-prodlouzeni-pronajmu-gripenu-prerusila-93121/.
- ⁴⁰ *Američané se dle Schwarzenberga dál zajímají o dostavbu Temelína*. Parlamentní listy, 23. 4. 3013. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Americane-se-dle-Schwarzenberga-dal-zajimaji-o-dostavbu-Temelina-269890?beta=enter.
- ⁴¹ *Viz Bud' bude Temelín, nebo kouřící komíny*. Rozhovor s Václavem Bartuškou. Česká pozice, 1. 4. 2013. On-line: ceskapozice.lidovky.cz/vaclav-bartuska-bud-bude-temelin-nebo-kourickominy-f9x-/tema.aspx?c=A130225_131417_pozice_98765.
- ⁴² *Westinghouse předběžně vítězí v temelínském tendru*. Česká pozice, 5. 3. 2013. On-line: ceskapozice.lidovky.cz/westinghouse-predbezne-vitezi-v-temelinskem-tendru-f9t-/tema.aspx?c=A130302_154222_pozice_100618.
- ⁴³ *Šéf americké Ex-Im Bank: Spojíme síly s Japonci a můžeme financovat Temelín*. Rozhovor s Fredem Hochbergem. Česká pozice, 19. 6. 2013. On-line: ceskapozice.lidovky.cz/sef-americke-ex-im-bank-spojime-sily-s-japonci-a-muzeme-financovat-temelin-1lo-/tema.aspx?c=A130812_220300_pozice_134878.
- ⁴⁴ *Největší státní zakázka u ledu? Dostavba Temelína může být prodělečná, říká Kalousek*. iHNED.cz, 24. 5. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-59933580-temelin-muze-byt-prodelecnny-pripousti-kalousek.

- 45 ČEZ zruší soutěž na dostavbu Temelína, vyplývá z ankety Ekonomu mezi poslanci. iHNED.cz, 15. 1. 2014. On-line: byznys.ihned.cz/c1-61564380-cez-zrusi-soutez-na-dostavbu-temelina-vyplyva-z-ankety-ekonomu-mezi-poslanci.
- 46 ČEZ zrušil tendr na dostavbu dvou bloků Temelína. ČT, 10. 4. 2103. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/269255-cez-zrusil-tendr-na-dostavbu-dvou-bloku-temelina/.
- 47 Česko a USA budou spolupracovat v oblasti jaderné energetiky. Lidové noviny, 26. 3. 2014. On-line: www.lidovky.cz/cesko-a-usa-budou-spolupracovat-v-oblasti-jaderne-energetiky-p5y-/veda.aspx?c=A140325_170649_In_veda_ebr.
- 48 MPO ČR: *Transatlantická dohoda o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP)*. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/transatlanticka-dohoda-o-obchodu-a-investicich-mezi-eu-a-usa-ttip-41079.html#!&chapter=1.
- 49 Tamtéž.
- 50 K tomu podrobněji Ditrych, Ondřej (2013): *Spojené státy v české zahraniční politice*, op. cit., s. 140.
- 51 Z vyjádření ministra průmyslu a obchodu Ivana Mláčka vyplývá, že s tímto postojem se na počátku roku 2014 ztotožnila také nová Sobotkova vláda. Viz *Česko podporuje smlouvu o volném obchodu mezi EU a USA*. Novinky.cz, 9. 5. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/335706-cesko-podporuje-uzavreni-smlouvy-o-volnem-obchodu-mezi-eu-a-usa.html.
- 52 Podrobněji k harmonogramu a cílům jednání viz MF ČR: *Shrnutí hlavních kroků Ministerstva financí, které směřují k podepsání dohody FATCA*. On-line: www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-vymena-info-v-danove-oblasti/fatca-cr-usa/2013/shrnuti-hlavnich-kroku-ministerstva-fina-18085.
- 53 US Department of Treasury: *FATCA – Archive*. On-line: www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/treaties/Pages/FATCA-Archive.aspx.
- 54 Podle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR a Českého statistického úřadu uveřejněných na portálu BusinessInfo.cz ke dni 28. 3. 2014. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-staty-americke-obchodni-a-ekonomicka-18551.html.
- 55 Tamtéž.
- 56 MZV ČR: *Místo Václava Havla ve Washingtonu DC*, 7. 10. 2013. On-line: www.mzv.cz/washington/cz/kultura/novinky/ve_washingtonu_dc_byl.html; *Washington poctil Havla památníkem*. ČT, 3. 10. 2013. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/244494-washington-poctil-havla-pamatnikem/.
- 57 Podrobnější informace o festivalu a jeho programu viz on-line: www.mutualinspirations.org/archive/2013/about-the-festival/.
- 58 Senát PČR: *95. výročí vzniku Československa si předseda Senátu připomene v místě vzniku Pittsburské dohody*, 18. 10. 2013). On-line: www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=1651.
- 59 MZV ČR: *Oscar-Winning Director Heads to DC*, 12. 8. 2013. On-line: www.mzv.cz/washington/en/culture_events/news/oscar_winning_director_heads_to_dc.html.
- 60 Jako příklad takového postoje lze uvést např. vyjádření ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga k rozhodnutí zahájit jednání mezi EU a USA o TTIP. Schwarzenberg, Karel (2013): *Šance pro ekonomiku i atlantické spojení*. Hospodářské noviny, 18. 2. 2013. On-line: www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/schwarzenberg-sance-pro-ekonomiku-i-atlanticke-spojencvi-12219.html.
- 61 Ministr zahraničních věcí Jan Kohout se také rozhodl pozastavit projekt stavby nového velvyslanectví, o jehož zahájení rozhodla Nečasova vláda v dubnu 2012, a rozhodnutí o investici přenechat až na vládu vzešlou z nových voleb. Viz *Nová česká ambasáda v USA hned tak stát nebude*, 12. 8. 2013. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/237840-nova-ceska-ambasada-v-usa-hned-tak-stat-nebude/.
- 62 Juptner, Jan (2013): *Dostavba Temelína. Nejistota roste*. Analýza NEWTON Media a.s., 11. 9. 2013. On-line: www.mediainfo.cz/clanky/dostavba-temelina-nejistota-roste/.
- 63 K tomu např.: *Diplomacie USA: Zhruba třetina českých Romů žije ve „vyloučených lokalitách“*. ČT, 20. 4. 2013: On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/223618-diplomacie-usa-zhruba-tretina-ceskych-romu-zije-ve-vyloucenych-lokalitach/; *Diplomacie USA ve výroční zprávě kritizuje*

situaci českých Romů. Parlamentní listy, 20. 4. 2013. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Diplomacie-USA-ve-vyrocní-zprave-kritizuje-situaci-ceskych-Romu-269581.

- ⁶⁴ Například na internetovém portálu deníku *Mladá fronta DNES* dominovalo téma počtu a složení účastníků delegace hned dvěma ze čtyř článků věnujících se premiérově cestě do USA. Viz *Rusnok na jednání OSN letěl i s rodinou, na letišti vzešlo Čechy 8 aut*. iDNES.cz, 30. 9. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/rusnok-si-na-jednani-osn-zaletel-i-s-rodinou-na-letiste-ho-vezlo-8-aut-1ga-/zahranicni.aspx?c=A130930_153913_zahranicni_dam; *Ne osm, ale jen čtyři limuzíny vezly Rusnoka na OSN, brání se Úřad vlády*. iDNES.cz, 1. 10. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/rusnokova-cesta-do-usa-0ba-/domaci.aspx?c=A131001_121325_domaci_jj.